

Norge kommer godt ut av samlet prisvekst på mat og drikke

2024-10-23

Optional[© Nationen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

20 MOTKULTUR

Onsdag 23. oktober 2024

NATIONEN

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

Importvernet bidrar til å skjeme norske matpriser ved krisetider og perioder med høy utenlandsk matinflasjon, skriver spaltistene.

FOTO: TERJE PEDERSEN / NTB

Norge kommer godt ut av samlet prisvekst på mat og drikke

Den norske verdikjeden med importvernet har bidratt til å dempe både farten og nivået i matinflasjonen her hjemme.

Anel Finci og Christian Anton Smedshaug, AgriAnalyse

Høye matvarepriser har de seneste årene stått høyt på dagsordenen både her hjemme og i EUs medlemsland. De ulike sjokkene vi har sett i matvarekjeden siden høsten 2020 - og det har vært mange - har i praksis vært et naturlig eksperiment der man kan teste de ulike verdikjedene i hvert enkelt land og hvordan disse har gått ulik prisvekst.

MATVARER ER et nødvendig-hetsgode som er karakterisert

av lav prisfølsomhet. Dette innebærer at selv om slike varer blir dyrere, vil man fortsette å kjøpe dem, fordi det er vanskelig å leve uten, og fordi det er begrensede muligheter for tilpasning. Det er nettopp derfor engasjementet rundt høye matpriser er så stort, og forbruket holder seg relativt stabilt selv om prisene stiger.

SAMLET PRISVEKST angir den totale prisveksten for en vare eller varegruppe fra starten til slutten av en utvalgt tidsperiode; eksempelvis fra starten på den pågående dyrtiden fra høsten 2020 og fram til i dag. Det er med andre ord denne prisveksten som til syvende og sist bestemmer sluttprisen på kassalappen til forbrukerne nå.

SER VI på årlig prisutvikling for mat- og drikkevarer i Norge siden 2020 og de fire årene fram til i dag så anslås den samlede prisveksten til 20 prosent. Dette innebærer at dersom man betalte 1000 kroner for en bestemt matvarekurv i 2020, så er dagens pris for tilsvarende matvarekurv 1200 kroner.

I VÅRE skandinaviske naboland så er den samlede prisveksten for tilsvarende periode på hen-

holdsvis 22 og 27 prosent for Danmark og Sverige, mens prisveksten i EU generelt ligger an til å bli 30 prosent. Dersom man ser på det landet som har høyest matinflasjon i EU, Ungarn, så har mat- og drikkevareprisene samlet sett steget med hele 64 prosent siden 2020.

NORGE (TIL NÅ) har hatt en lave samlet prisvekst på mat- og drikkevarer mot andre land og vi har hatt et etterslep i veksttakten. Eksempelvis økte mat- og drikkevareprisene med hele 11,5 prosent i Danmark i 2022, mens tilsvarende vekst i Norge til sammenligning var på «kun» 6,5 prosent.

DERIMOT SÅ var prisveksten på mat og drikke høyere her hjemme med 10 prosent enn i Danmark, som lå på om lag 8 prosent i 2023, og det ligger også å an til å bli en høyere prisvekst for 2024. Utviklingen i Norge har med andre ord hengt noe etter, men vi tar igjen noe av prisveksten som har preget våre naboland over lengre tid.

DET ER flere grunner til det norske tidsetterslepet i prisveksten på mat- og drikkevarer. Noe av dette skyldes en korreksjon etter en periode med sterk

priskonkurranse mellom dagligvarekjedene; blant annet fros Kiwi prisene på en rekke varer i første halvdel av 2023, noe som gjorde at også flere andre dagligvarekjeder fulgte etter.

DESSUTEN HAR det vært tradisjon for at prisene stiger 1. februar og 1. juli noe som er påvirket av jordbruksoppgjørets endringer av målpriser på bondens produkter.

I TILLEGG spiller den norske landbruksmodellen en viktig rolle i selve prisdannelsen. Importvernet bidrar til å skjeme norske matpriser ved krisetider og perioder med høy utenlandsk matinflasjon.

NORGE HADDE også høyere råvarepriser i utgangspunktet, noe som gjorde oss mindre sårbare for utenlandsk prisvekst, og i tillegg bidro jordbruksoppkjøret i 2022 og 2023 til å dempe presset på matvareprisene, ved at budsjettstøtten økte kraftig uten at råvareprisene til bonden ble økt tilsvarende.

DET BETYDDE at mye av kostnadsveksten ble tatt gjennom statlig støtte, og ikke i markedet som hadde hevet prisene til forbruker ytterligere. Videre har

Norge, ikke minst på grunn av tollvernet, en stor næringsmiddelindustri som foredler langt mer enn bare de norske jordbruksråvarene.

DET GJØR matkjeden mindre sårbare for svak valuta fordi bearbeidingen skjer innenlands. Videre er vi det eneste landet i Europa som bare har nasjonale dagligvarekjeder, noe som også bidrar til kostnader i norske kroner og konkurranse basert på norske produkter og om-dømme- og markedsstrategier som kun har norsk fokus.

I ANDRE enden ligger Ungarn som til tross for høy råvareproduksjon har lite egen næringsmiddelindustri, stort sett utenlandske dagligvarekjeder - og Europas høyeste matinflasjon.

OG SELV om vi nå har noe høyere prisvekst enn andre europeiske land så er fremdeles den akkumulerte prisveksten på mat- og drikkevarer lavere her til lands. Dette indikerer at den norske verdikjeden med importvernet har bidratt til å dempe både farten og nivået i matinflasjonen her hjemme sammenlignet med relevante naboland og EU-snittet.